

**ВДОСКОНАЛЕННЯ КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНИХ
НАВИЧОК АНГЛІЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ
ЗА ДОПОМОГОЮ ВИКОРИСТАННЯ
ІНТЕРНЕТ-ОРІЄНТОВАНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ**

*Рябокоть Ганна Леонідівна, кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ,
Волкова Олена Анатоліївна, старший викладач факультету лінгвістики,
Національний Технічний Університет України «КПІ», м. Київ*

Постановка проблеми. Українська система освіти упевнено наближається до світових стандартів, одним з яких є принципи Болонської конвенції. Розширення інформаційної освітньої бази, поглиблення й вдосконалення процесу викладання, а також запозичення прогресивного зарубіжного досвіду стали нагальними потребами сьогодення, що б забезпечили якісно новий рівень вітчизняної освіти. Також знаковим явищем нашого часу стало зближення всіх інформаційних процесів з найновішими технологічними досягненнями, які, найголовнішим чином, відносяться до комунікаційної сфери. Накопичення довідкового матеріалу в поєднанні з перспективами нових інформаційних технологій уможливорює вирішення стратегічних завдань в освітній сфері. З їх допомогою пришвидшується написання й оновлення учбової літератури, поглиблюються ресурсні бази, значно спрощується доступ до них студентів та аспірантів.

Дедалі більшу роль у процесі оволодіння знаннями у найрізноманітних сферах починають відігравати новітні засоби навчання – мультимедійні системи, комп'ютерні програми, а також Інтернет. Мережеві технології набувають все зростаючого значення в усіх галузях економіки й сферах громадського життя в умовах глобального інформаційного суспільства. Царина освіти, де впровадження інтернет-комунікаційних технологій іде найстрімкішими темпами також не може лишатися осторонь цих процесів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Беручи до уваги фактори доступності та відсутності будь-яких часових та дистанційних бар'єрів експерти ЮНЕСКО прогнозують, що «*World Wide Web* в перспективі може стати глобальним освітнім форумом, в межах якого будуть проводитись і вивчатись різноманітні учбові програми й курси наук» [1]. Підтвердженням цьому є активна розробка нових методичних посібників та програм викладання, що базуються на використанні саме інтернет-ресурсів.

Безперечно, логічним є припущення, що інтернет-орієнтовані системи навчання не можуть задовольняти потреб викладання кожного предмету, наприклад, дослідження проведене професорами Брістольського університету К. Гарландом, С. Андерсеном та Дж. Нойзом показало, що при викладанні курсу історії більш продуктивним виявився традиційний метод подачі матеріалу, оскільки заохочував саме запам'ятовування, вивчення нового матеріалу, а не просто демонстрував взаємозв'язок між уже відомими фактами [2]. Втім не можна заперечувати й прогресивної ролі Інтернету в розвитку освітніх процесів, що відзначаються, зокрема, А.Г. Черемісіним [3, с. 10].

Переведення освіти на рейки інтерактивності також викликає значний інтерес учених-методистів; цьому аспекту присвячено немало підручників, які дають практичні рекомендації щодо вдосконалення використання відомих технічних засобів навчання (ТЗН), таких як діапроектор (*overhead projector – ОНР*), перекидний блокнот (*flip chart*), та магнітофон, й залучення до використання в класних кімнатах якісно нових медіа – комп'ютера з функцією *Power Point Presentation* та інтерактивної дошки (*interactive whiteboard – ІWB*) [4, с. 187]. Презентаційні програми, такі як *PowerPoint* значно підвищують можливості показу візуальних матеріалів у динамічний та цікавий спосіб. Широке впровадження інтерактивної дошки в учбовий процес почалося біля десятиліття тому і її використання вплинуло на підвищення ефективності навчання та мотивованості учнів. Окрім відомих комп'ютерних функцій, таких як демонстрація матеріалів, значним вдосконаленням цього приладу є те, що він дозволяє створювати текст, писати його як на звичайній дошці, а також

пересувати текстові блоки, приховувати певну частину інформації і в потрібний момент показувати. Окрім абсолютної вигоди для учбового процесу, використання інтерактивних дошок включає такі недоліки, як значна автрість обладнання та дещо шкідливий вплив на зір, що може скравляти лазерна указка.

Не дивлячись на значні вдосконалення учбового процесу, що відкрилися з поширеністю інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), **невирішеною частиною проблеми** залишається недостатня обізнаність зацікавленої аудиторії в освітньому потенціалі Інтернету, а отже й відсутність його застосування в широкій практиці. Досі не до кінця розроблені ефективні механізми навігації в просторі Інтернету, інструменти збору, обробки, використання й передачі учбової інформації. За даними ЮНЕСКО, наприклад, встановлено, що більшість учбових закладів експлуатують лише близько 2-3 Web-доповнень із величезної кількості запропонованих розробниками, причому така ситуація обумовлена як недостатньою інформованістю користувачів, так і обмеженими фінансовими можливостями придбання технічних засобів [1]. Окрім інформаційного наповнення комп'ютерних мереж і ефективного її використання, основні зусилля зараз мають бути направлені на популяризацію освітніх можливостей Інтернету та їх впровадження в дію.

Метою даної статті є ознайомлення з найновішими розробками освітніх програм та он-лайн можливостями вдосконалення комунікативних навичок за допомогою залучення до ширшого використання інтернет-сайтів, розрахованих перш за все на розвиток практики мовлення.

Виклад основного матеріалу. Під використанням Інтернету задля освітньої мети розуміється застосування всіх можливих Web-технологій, сервісів і засобів для вдосконалення викладання, навчання й управління навчальними процесами [1]. Хоча використання «всесвітнього павутиння» (*World Wide Web – WWW*) як інтерактивного освітнього інструменту є відносно новою концепцією, освітні інтернет-сайти, що пропонують віртуальні заняття та курси, розробляються вельми активно через їх все зростаючу популярність і

зручність використання. Ще однією перевагою подібних курсів, а можливо й їх основною відмінністю від традиційної форми викладання, де значна частина уваги приділяється теоретичним засадам будь-якого предмету, є комунікативна направленість, орієнтованість перш за все на набуття й вдосконалення саме навичок говоріння. Як відомо, знання граматики та вокабуляру іноземної мови й вміння вільно володіти ними, формулюючи лексично й синтаксично правильні висловлювання є істотно різними видами прикладних знань. Останні навички реалізуються у вільності мовленнєвого потоку (*fluency*) і, як правило, саме вони є вирішальними критеріями щодо визначення рівня володіння іноземною мовою. Досить прикритим недоліком радянської системи освіти, багато засад якої було запозичено й практикується донині, була занадта затеоретизованість учбових програм. Результатом такого підходу було недостатнє володіння навичками іноземного мовлення, а часто й взагалі, низька комунікативна компетенція учнів і студентів. Наразі вирішенню цієї проблеми сприяє освітньо-пізнавальний потенціал Інтернету – можливість негайного й безперешкодного сполучення з іншими людьми, що переслідують подібні цілі вдосконалення комунікативних навичок.

Проблема навчання на базі Web (*Web-based learning – WBL*), використання «всесвітньої мережі» як освітньої бази знаходиться в полі зору зарубіжних вчених вже близько 10 років. Хоча багато освітян вірять в неперевершені можливості й потенціал, що пропонується Інтернетом для підсилення ефективності освіти, інші побоюються його хаотичної та неструктурованої природи. Тому для покращення суспільного розуміння такої форми навчання важливо виділити основні категорії використання мережі як освітнього засобу, тобто визначити його інструкторські й педагогічні засоби, вдосконалити комунікаційні технології та їх застосування й визначити критерії для оцінки його змістового наповнення. І. Луві пропонує класифікаційну схему для оцінки й порівняння науково орієнтованих освітніх вебсайтів, виділяючи при цьому п'ять основних критеріїв: 1) описовий (націлена аудиторія, розробники, мова сайту); 2) педагогічний (інструкторські засоби, когнітивні

вимоги); 3) репрезентативний (структура сайту, засоби та інструменти навігації); 4) комунікаційний (модель дистанційного навчання); 5) критерій наукового змісту (рівень змісту, засоби візуалізації, історична довідка) [5]. Беручи до уваги порівняно невеликий досвід використання ІКТ у вітчизняній практиці викладання, дана класифікація стає у значній нагоді при розробці методичних рекомендацій для використання комп'ютерних програм та вебсайтів у викладанні іноземних мов, а надто у вдосконаленні навичок усного мовлення.

Загальна комп'ютеризація та інтенсивний розвиток інтернет-комунікацій розпочалася в кінці минулого століття й викликала революційні зміни в житті всього сучасного суспільства. Людство вступило у новий «інформаційний вік», що потягнув за собою глобальні зміни устрою життя, передачі й збереження інформації, а також комунікації. Втім, ще зовсім донедавна «всесвітнє павутиння» використовувалося в основному як інформаційний ресурс. Зараз же спостерігається тенденція використовувати цей медіум більш динамічно, залучаючи інтерактивне спілкування, участь у створенні змісту інтернет-сторінок і спілкування з негайним зворотнім зв'язком (*feedback*). Отже, нещодавні тенденції доводять, що на сьогодні Інтернет здебільшого використовується не як засіб збереження даних, а як інструмент певних освітніх можливостей. Більш того, Інтранети – індивідуально розроблені пакети – стають дедалі більш розповсюдженими, оскільки можуть використовуватися в поєднанні з інтернет-платформою для надання структурованої інформації, що задовольняє потреби різного роду користувачів [2]. Багато організацій, зокрема освітні установи, мають власні інтернет-мережі, що значно полегшують процес навчання, а надто дистанційного, надаючи можливість спільно працювати членам дистанційно віддаленої групи, отримувати й передавати учбову інформацію, а також спілкуватися [6], що ще раз підтверджує все зростаючу роль Інтернету як засобу перш за все масової комунікації.

У світлі останніх тенденцій все більш рішучого переходу освіти на комп'ютеризований рівень постає необхідність створення відповідних навчальних посібників та методичних розробок, покликаних на даному етапі

ліквідувати необізнаність учителів та викладачів з освітніми можливостями Інтернету, а надалі запроваджувати в дію найостанніші досягнення інформаційних технологій для освітньої мети. Згідно з недавніми прогнозами американських експертів, «до 2010 року 2/3 інформаційних ресурсів для освітніх цілей будуть розміщені в мережі Інтернет» [7]. Заповненість інтернет-простору різноманітними програмами й форумами очевидна, й багато з них, окрім перш за все комунікативної направленості, слугують також і меті вдосконалення навичок іноземного мовлення – наприклад, <http://secondlife.com>, <http://www.podcastalley.com>, www.aimoo.com. Ці програми для спілкування дають можливість створювати подкасти (*podcast*) – аудіофайли, які можуть самостійно записувати учні, та обмінюватись ними між собою або з викладачами, практикуючи таким чином вимову. Подібне «аудіолістування» з носіями мови перетворює досить кропіткий та важкий для недостатньо вмотивованих учнів процес вироблення артикуляційних навичок на «навчання з розвагою» (від англ. *edutainment = education + entertainment*).

Застосування подібних програм для інформаційно-пізнавальних цілей окрім суто освітньої мети, як то – мати практику іноземного мовлення, слугує ще й меті значно глибшого вивчення мови – набуття навичок комунікативно-прагматичної компетенції. Якщо під комунікативною компетенцією розуміється здатність користувача мови продукувати синтаксично, морфологічно й фонологічно правильні й доречні висловлювання в певних соціокультурних ситуаціях [8], то прагматична компетенція є частиною загальної комунікативної компетенції і включає можливість використання мови у міжособистісних відношеннях, беручи до уваги такі фактори як соціальна дистанція та непрямі висловлювання [9]. Саме правильна інтерпретація останніх викликає значні складнощі у людей, що не вельми обізнані з ілокутивно-прагматичними традиціями певної мови. Як відомо, один і той же комунікативний намір можна реалізувати декількома висловлюваннями (мовленнєвими актами – МА), як наприклад, прохання зачинити вікно можна висловити у формі МА-прохання, МА-запитання, а також МА-твердження [10,

с. 224]. Оскільки для англійської мови характерна тенденція уникнення прямих висловлювань відмови, важливо розуміти комунікативні наміри співбесідника, коли відмова висловлюється у іншій, завуальований спосіб. Отримання таких прикладних знань, а також набуття відповідних навичок самостійного продукування доречних висловлювань можливе за умови збагачення потенціалу викладання іноземних мов шляхом розширення використовуваних засобів навчання з залученням освітньо-комунікативних інтернет-програм.

Висновки. При застосуванні інтернет-орієнтованих освітніх програм не слід також забувати і про особливості викладання кожного окремо взятого предмету, багато з яких можуть потребувати як тісної особистої взаємодії викладача й учня, так і наявності необхідного обладнання, як наприклад, природничі дисципліни. Втім, це ніякою мірою не применшує цінності Інтернету як освітнього медіуму, адже його можливості в певних сферах значно перевищують можливості класної кімнати або лабораторії. В даному випадку застосування Інтернету можна порівняти з універсальною і всеохоплюючою енциклопедією знань; при цьому всі учбові матеріали мережевих курсів допускають оперативне корегування та будь-які доповнення. Іншим прикладом неперевершених освітніх можливостей Інтернету є той факт, що тексти, теореми, приклади і вправи можна транслювати в інтерактивному режимі, супроводжуючи їх необхідними ілюстраціями. Крім того, в залежності від своїх потреб та інтересів користувач може навігувати в просторі Інтернету, отримуючи потрібну інформацію із різноманітних сайтів та використовуючи систему перехресних посилань.

Однак відсутність розробленої методології, направленої на цілеспрямоване створення інтернет-ресурсів для освітніх цілей гальмує процес оптимізації інтернет-освіти. Це призводить до хаотичного й спонтанного заповнення віртуального простору програмами різноманітної якості і рівня, більшість з яких використовується не повністю або взагалі залишаються без попиту.

Втім, оцінивши всі переваги, які надає використання ІКТ, і зокрема, інтернет-орієнтованих освітніх програм, можна твердити, що багато в чому вони перевищують відомі можливості викладання, які були доступні лише за наявності традиційних технічних засобів, а отже на сучасному етапі потребують ширшого впровадження в учбовий процес і ознайомлення з ними найширших верств зацікавленої аудиторії.

РЕЗЮМЕ. Розбудова ефективної освітньої мережі в Україні за допомогою використання інтернет-орієнтованих освітніх програм стала нагальною проблемою сьогодення. На даний час вже активно використовуються деякі освітні можливості «всесвітнього павутиння», як то спеціальні програми для спілкування, також подкасти (*podcast*) – аудіофайли, які можуть самостійно записувати учні, та обмінюватись ними між собою та з викладачами, різноманітні інтернет-сторінки, форуми, оієнтовані перш за все на розвиток та вдосконалення комунікативних навичок. В статті оцінено сучасний стан комп'ютеризованості учбового процесу, розглянуті можливості використання деяких відомих та нових освітніх програм, доведено ефективність залучення ІКТ для вдосконалення комунікативних навичок іноземного мовлення та загального підвищення мовної компетенції учнів.

Ключліві слова: інтернет-орієнтовані освітні програми, ІКТ, комунікативні навички, ТЗН.

РЕЗЮМЕ. Построение эффективной образовательной сети в Украине при помощи использования интернет-ориентированных образовательных программ стало сегодня острой проблемой. На данный период уже активно используются некоторые образовательных возможности «всемирной паутины», как то специальные программы для общения, также подкасты (*podcast*) – аудиофайлы, которые ученики могут самостоятельно записывать и обмениваться ними между собой или с преподавателем, разнообразные интернет-страницы, форумы, ориентированные в первую очередь на развитие и

совершенствование коммуникативных навыков. В статье оценено современное состояние компьютеризованности учебного процесса, рассмотрены возможности использования некоторых известных и новых образовательных программ, доказана эффективности привлечения ИКТ для совершенствования коммуникативных навыков иностранной речи и общего повышения языковой компетенции учащихся.

Ключевые слова: интернет-ориентированные образовательные программы, ИКТ, коммуникативные навыки, ТСО

SUMMARY. The building of effective educational network in Ukraine by means of using Internet-oriented educational programs became an actual nowadays problem. At present some educational possibilities of the World Wide Web are being actively used. They include special educational programs for communication, podcasts – audiofiles that the students can record and exchange with one another or with a teacher; also different Internet-sites and Forums, primarily oriented at the development and improvement of communication skills. The article estimates the modern level of computerisation of the educational process, considered the possibilities of using some familiar and new educational programs, proved the effectivity of applying modern communicational technologies for the perfection of communication skills of foreign speech and general increasing of students' language competence.

Key words: Internet-oriented educational programs, information-communication technologies, communication skills, technical means of education.

Список використаної літератури:

1. Использование Интернета и Web–ориентированное образование.// Open and distance learning. Trends, policy and strategy considerations.Division of Higher Education,©UNESCO 2002, 95 p., p. 65-70.

2. K.J. Garland, S.J. Anderson and J.M. Noyes, The Internet as a learning tool: a preliminary study, Information Research, Vol. 4 No 1, July 1998, <http://informationr.net/ir/4-1/paper51.html>
3. Черемисин А. Г., Актуальные тенденции развития Интернет-образования в России и за рубежом, С. 10.
4. Harmer J., The Practice of English Language Teaching. Fourth Edition, Pearson Longman, 2007. – 448 p.
5. Tuvi, Inbal. Taxonomy of Scientifically Oriented Educational Websites // Journal of Science Education and Technology, Springer Science+Business Media B.V., Formerly Kluwer Academic Publishers B. V., 2001, ISSN 1059-0145, Vol. 10, No 1. – P. 93 – 104 <http://elibrary.ru/item.asp?id=568934>
6. Caroline Haythornthwaite, A social network study of the growth of community among distance learners, Information Research, Vol. 4 No 1, July 1998, <http://informationr.net/ir/4-1/paper51.html>
7. Федерова Е.Ф., Системный подход: принципы создания Интернет-ориентированных ресурсов для образовательных целей <http://iton.mfua.ru/tesis/1167041171.doc>.
8. Communicative competence, http://en.wikipedia.org/wiki/Communicative_competence.
9. ESL Glossary, http://bogglesworldesl.com/glossary/pragmatic_competence.htm.
10. Рябокони Г. Л., Дискурсивні особливості Інтернет-публікацій дебатів британського парламенту: Дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08 / Національний університет «Києво-Могилянська академія». – Київ, 2005. – 276 с.